

Aanvulling op bouwstenen voor een energievisie

Januari 2025

Rijksoverheid

Ondersteund door:

GROENLICHT

Witteveen

Bos

*Bouwsteen voor doorwerking van energievisie naar
instrumenten voor provinciaal beleid*

1. Inleiding bouwsteen

In 2050 wil Nederland klimaatneutraal zijn. Dit betekent dat het energiesysteem richting 2050 drastisch verandert. In verschillende sectorale beleidssporen en in instrumenten onder de Omgevingswet wordt hier richting aan gegeven. Het Nationaal Plan Energiesysteem (NPE) is een belangrijk visiedocument op nationale schaal. Op provinciale schaal wordt in de energievisie een visie op het energiesysteem van de toekomst ontwikkeld.

In het document "[Bouwstenen voor een Energievisie](#)" (2023) is beschreven hoe het proces en de inhoud van een energievisie er uit zou kunnen zien. In september 2024 was in de meeste provincies een concept-energievisie gereed. De meeste energievisies zijn inventariserend en agenderend van karakter. In veel gevallen is voorbereidend werk uitgevoerd om later tot keuzes te komen. Verdere beleidsdoorwerking is dus nodig.

Hoe deze beleidsdoorwerking eruit ziet, zal per onderwerp verschillen én provincies kunnen hierin eigen keuzes maken, in overleg met de betrokken partijen. Doel van deze bouwsteen is overzicht te brengen in de verschillende routes en mogelijkheden voor beleidsdoorwerking van de energievisie. Komende tijd zullen we ervaringen ophalen uit de praktijk, waarmee deze bouwsteen verder verrijkt zal worden.

Doel van deze bouwsteen binnen het leer- en ontwikkeltraject Energievisie

- [Overzicht geven](#) van de verschillende instrumenten onder de Omgevingswet en de mogelijke beleidsdoorwerking van de energievisie in deze instrumenten.
- [Verkennen](#) hoe sectoraal (energie)beleid, de energievisie en instrumenten onder de Omgevingswet zich tot elkaar kunnen verhouden bij visievorming over het energiesysteem en beleidsdoorwerking en –uitvoering.
- [Voorbeelden aanreiken](#) van beleidsdoorwerking van vraagstukken over het energiesysteem.

Doelgroep

Deze bouwsteen is opgesteld voor medewerkers van gemeentes, provincies, ministeries, netbeheerders of adviesorganisaties die betrokken zijn bij het opstellen van een energievisie en pMIEK en/of de doorwerking hiervan.

Inhoudsopgave

De bouwsteen bestaat uit de volgende onderdelen:

1. Inleiding (pagina 3)
2. De energievisie en de beleidscyclus van de Omgevingswet (pagina 4)
3. Kerninstrumenten van de Omgevingswet (pagina 5)
4. Routes voor maken van structurerende keuzes over het energiesysteem (pagina 7)
5. Hulpmiddelen voor beleidsdoorwerking van de energievisie (pagina 13)
6. Voorbeelden (pagina 14)

2. De energievisie en de beleidscyclus onder de Omgevingswet

In veel gevallen vragen de onderwerpen die in een energievisie worden behandeld om verdere beleidsontwikkeling en beleidsdoorwerking. Dit kan plaatsvinden via sectoraal beleid en via instrumenten onder de Omgevingswet. De route voor verdere beleidsontwikkeling/-doorwerking kan per onderwerp verschillen, mede afhankelijk van hoe diepgaand het onderwerp in de energievisie is uitgewerkt en in hoeverre het 'ruimtelijke' keuzes vraagt. Onderwerpen die de fysieke leefomgeving raken lenen zich voor uitwerking in de instrumenten onder de Omgevingswet. De omgevingswet kent vier fases voor beleidsontwikkeling en -uitvoering gericht op de fysieke leefomgeving. Hoe de energievisie zich tot deze fases kan verhouden is hieronder toegelicht.

Visievorming en beleidsontwikkeling

De energievisie bevat een (gedeeld en integraal) toekomstbeeld voor het toekomstig energiesysteem, in samenhang met de gewenste ruimtelijke en maatschappelijk-economische ontwikkelingen. In veel concept-energievisies is opgenomen dat de energievisie een bouwsteen vormt voor de provinciale omgevingsvisie. In dat geval vindt beleidsontwikkeling plaats waarbij het toekomstbeeld voor het energiesysteem wordt afgezet en afgewogen tegen andere ruimtelijke opgaven en samengebracht tot een ruimtelijke visie op provinciale schaal.

Beleidsdoorwerking

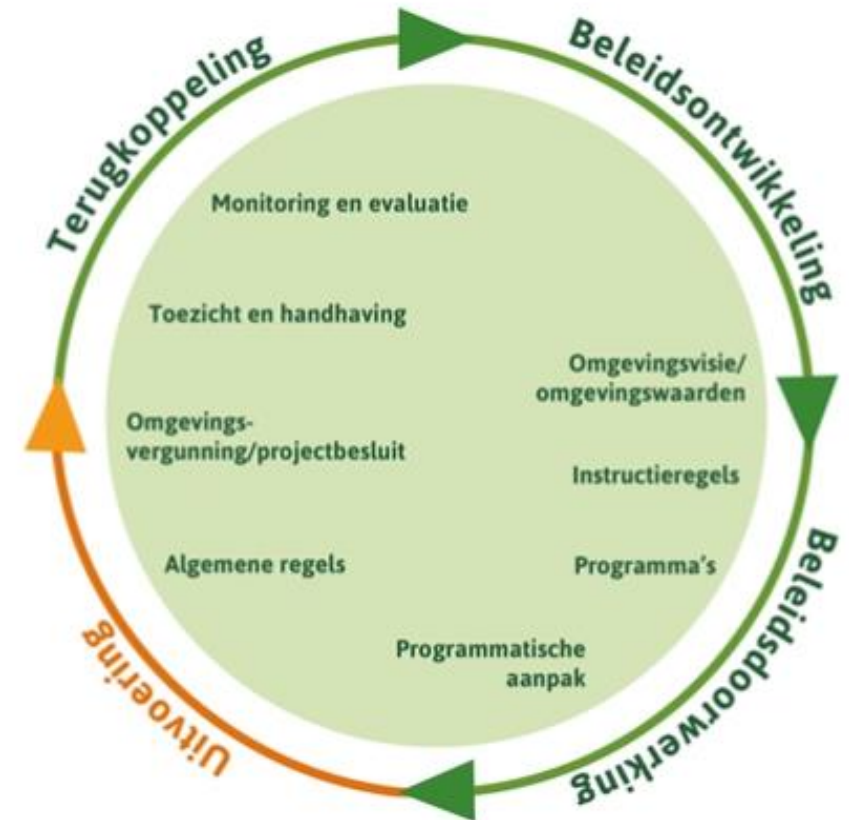
In de fase van de beleidsdoorwerking worden keuzes concreter gemaakt en stevig(er) juridisch vastgelegd. In deze fase kan er ook voor gekozen worden andere overheden te binden om mee te werken aan de realisatie van beleid. In deze fase worden de (leidende) principes en keuzes uit de energievisie doorvertaald naar meer concrete regels en afspraken in de vorm van bijvoorbeeld een programma, verordening (provincie) en/of plan (gemeente).

Beleidsuitvoering

Het uitvoeren van de energievisie verloopt uiteindelijk via het afgeven van vergunningen en het uitvoeren van projecten (door burgers, bedrijven, overheden of een combinatie).

Terugkoppeling

Het is belangrijk regelmatig te beoordelen of de praktijk/het ingeslagen pad nog aansluit bij de oorspronkelijke energievisie én of de oorspronkelijke visie nog aansluit bij de nieuwste inzichten en (beleids)wensen.

Figuur 1. Beleidscyclus Omgevingswet

3. Kerninstrumenten Omgevingswet

De Omgevingswet kent zes kerninstrumenten. Hieronder zijn deze kerninstrumenten inclusief de relatie met de energievisie toegelicht.

1) Omgevingsvisie

- Onderwerpen zoals energie, bodem, water, natuur en wonen worden in de omgevingsvisie samengebracht tot een langetermijnvisie op de fysieke leefomgeving. De omgevingsvisie is zelfbindend.
- De energievisie kan op verschillende manieren 'landen' in een omgevingsvisie. De energievisie kan bijvoorbeeld een zelfstandig hoofdstuk vormen van een omgevingsvisie. Maar de (leidende) principes en keuzes uit de energievisie kunnen ook in losse hoofdstukken, in samenhang met andere thema's, worden uitgewerkt.

2) Programma

- Het programma is een flexibel instrument om specifieke thema's op de middellange termijn concreet uit te werken, inclusief maatregelen. Het kan strategische keuzes uit de energievisie verbinden met uitvoerbare projecten. Programma's kunnen thematisch zijn en/of zien op een bepaald gebied. Het programma is zelfbindend.
- Voorbeelden van bestaande energie-programma's zijn Programma voor de ontwikkeling van [Energie Hoofdinfrastructuur \(PEH\)](#), Programma voor Aanlanding van Wind op Zee ([pVAWOZ](#) en [PAWOZ - Eemshaven](#)) of, op gemeentelijke schaal, het [Warmteprogramma](#)

3) Algemene Rijksregels

- Bevat regels over het gebruik en de inrichting van de leefomgeving op Rijksniveau. Deze regels zijn met name relevant wanneer er sprake is van doorwerking van de energievisie in concrete projecten.

4) Decentrale regels: omgevingsplan en omgevingsverordening

- Bevat regels over het gebruik en de inrichting van de leefomgeving binnen de provincie (omgevingsverordening) en gemeente (omgevingsplan). De verordening bepaalt hoe en waar projecten kunnen plaatsvinden en de kaders van de energievisie kunnen hiertoe input vormen, denk aan het beter sturen op doelmatige omgang met netcapaciteit.
- Het omgevingsplan (gemeente) dient te voldoen aan de kaders uit de omgevingsverordening (provincie).

5) Omgevingsvergunning

- Vereist voor de uitvoering van vergunningplichtige activiteiten die impact hebben op de leefomgeving.
- Zorgt voor naleving van de regels uit het omgevingsplan.

6) Projectbesluit

- Specifiek besluit voor de realisatie van individuele energieprojecten, zoals [bijvoorbeeld wind op land](#).

3. Kerninstrumenten Omgevingswet - Tijdshorizon

Elk instrument onder de omgevingswet heeft een eigen tijdshorizon. Daarmee bedoelen we niet de implementatieduur, maar hoelang het instrument effectief blijft en invloed uitoefent. Hier dient rekening mee te worden gehouden bij beleidsdoorwerking van onderwerpen uit de energievisie in instrumenten onder de Omgevingswet.

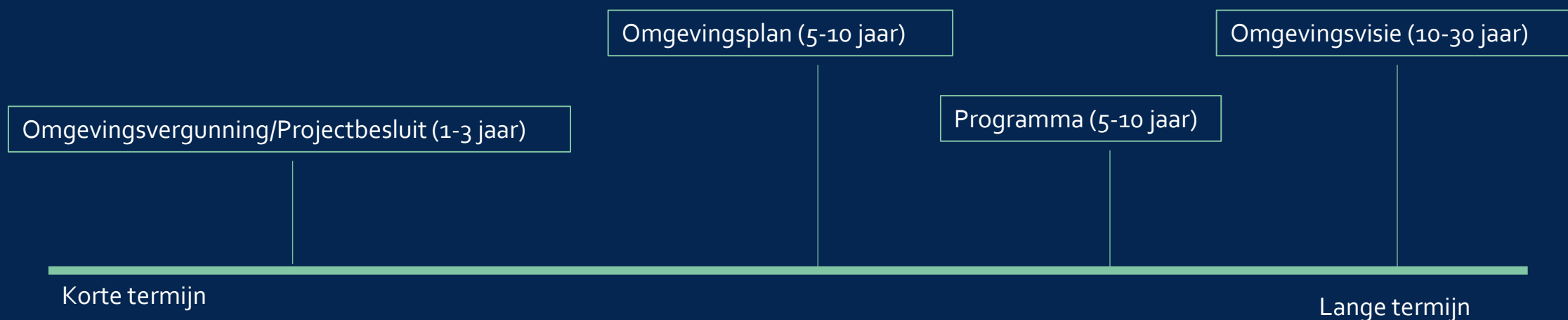
Voorbeelden

- Net als de energievisie, heeft de **omgevingsvisie** een lange termijn focus, bijvoorbeeld 30 jaar. Hierin worden lange termijn ambities en beleidsdoelen voor de fysieke leefomgeving vastgelegd.
- Instrumenten zoals het **omgevingsplan** of **programma's** hebben doorgaans een tijdshorizon van 5-10 jaar, waardoor ze flexibel kunnen inspelen op veranderende omstandigheden. Overigens kan er voor gekozen worden omgevingsplannen of programma's niet te actualiseren, dan blijven ze langer geldig.

- Een **vergunning** of **projectbesluit** kan op korte termijn (1-3 jaar) een doel realiseren, zoals het mogelijk maken van opwek van duurzame elektriciteit (bouwen)

Hiërarchie en keuze van Instrument

Er is geen wettelijke verplichting om deze instrumenten in een vaste volgorde te gebruiken. Wel is het wenselijk om de instrumenten in de volgorde van de beleidscyclus te volgen. Bijvoorbeeld: als in de energievisie, RES en/of de provinciale omgevingsvisie wordt gesproken over (zoek)gebieden voor duurzame opwek na 2030, kan het gemeentelijke omgevingsplan deze gebieden vastleggen, zodat vervolgens specifieke vergunningen kunnen worden verleend voor initiatieven vanuit de markt.

4. Routes voor maken van structurerende keuzes over het energiesysteem

Niet alle keuzes over het energiesysteem hoeven en kunnen in de energievisie worden vastgelegd en uitgewerkt. Bij het kiezen van het juiste beleidsinstrument voor een specifiek vraagstuk over het energiesysteem, is het belangrijk om na te denken over zaken zoals de tijdshorizon van de instrumenten (zie vorige pagina), hoe flexibel het instrument moet zijn, hoe goed het past in bredere ruimtelijke plannen, en hoe concreet maatregelen moeten worden uitgewerkt.

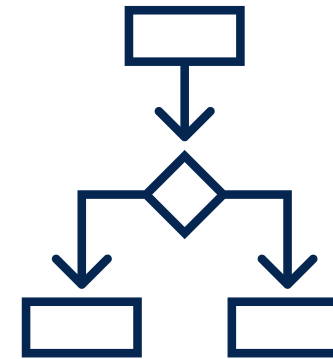
Meerdere routes voor beleidsdoorwerking energievisie

In plaats van één vaste "route" te volgen voor de beleidsdoorwerking van de energievisie, kunnen verschillende vraagstukken uit de energievisie elk een ander instrument nodig hebben. Dit biedt de flexibiliteit om voor elk vraagstuk het best passende beleidsinstrument te gebruiken.

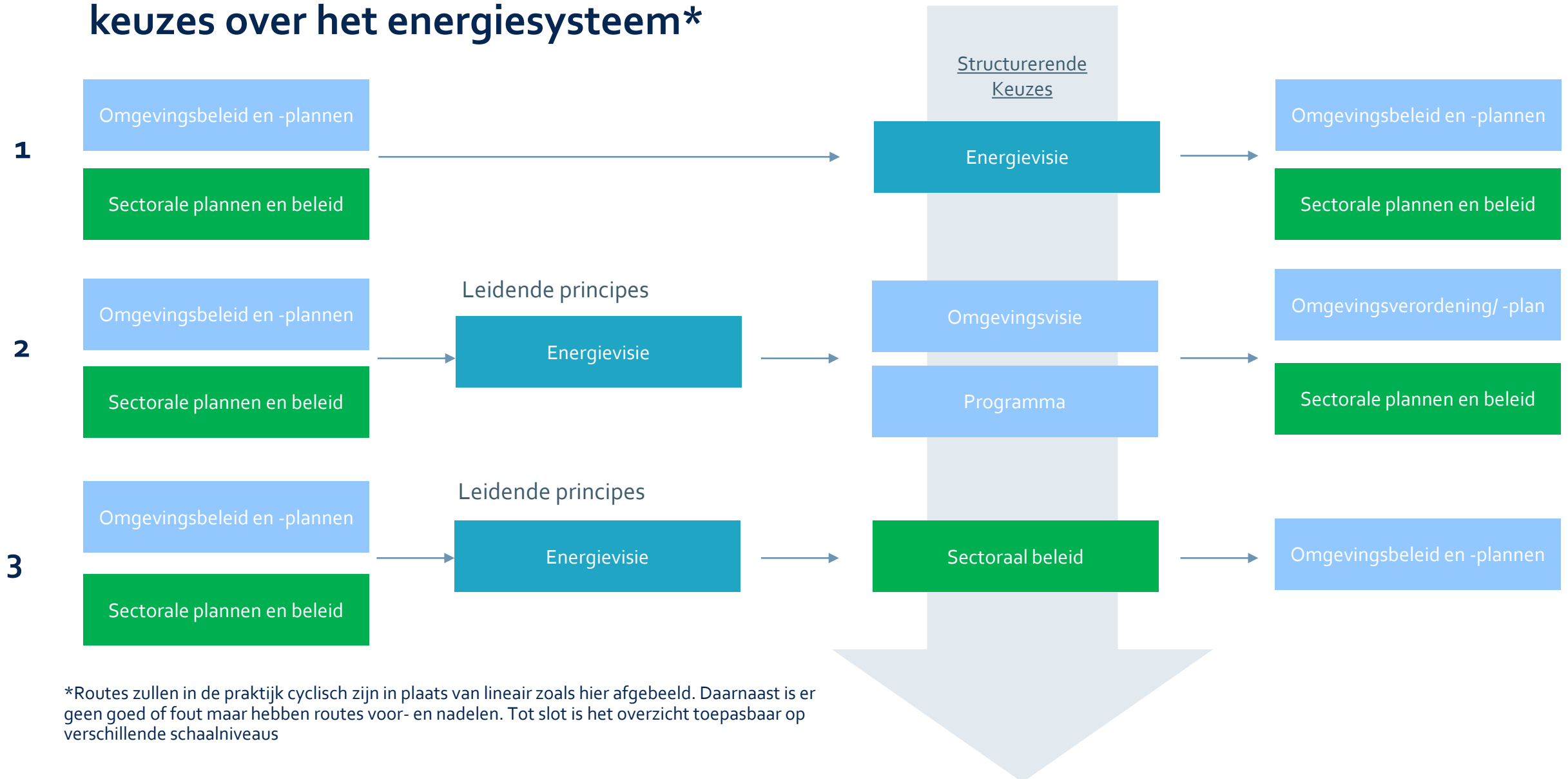
Bijvoorbeeld, sommige vraagstukken en keuzes kunnen verder worden uitgewerkt in een bestaand of nog te ontwikkelen energieprogramma onder de Omgevingswet, terwijl andere vraagstukken als een aparte paragraaf kunnen worden opgenomen in de omgevingsvisie. Op de volgende pagina is een overzicht opgenomen met daarop drie routes voor het maken van structurerende keuzes over het energiesysteem, gevolgd door een toelichting per route.

Energievisie en de PMIEK

Eén van de manieren waarop de energievisie doorwerking krijgt is via het Provinciaal Meerjarenprogramma Energie en Klimaat (pMIEK). In de cyclus van het integraal programmeren, vindt er na het uitwerken van de energievisie een vervolgstap plaats richting het formuleren van pMIEK-projecten. Hiermee krijgen netbeheerders inzicht in belangrijke energie-infrastructuurprojecten en kunnen deze een pMIEK-status en daarmee prioriteit krijgen. Het pMIEK is hiermee te zien als concrete sectorale doorvertaling van de energievisie. Maar het pMIEK hangt óók weer samen met instrumenten onder de Omgevingswet. Immers, de pMIEK-projecten hebben ruimtelijke gevolgen en zullen ruimtelijk mogelijk moeten worden gemaakt.

4. Routes voor het maken van structurerende keuzes over het energiesysteem*

*Routes zullen in de praktijk cyclisch zijn in plaats van lineair zoals hier afgebeeld. Daarnaast is er geen goed of fout maar hebben routes voor- en nadelen. Tot slot is het overzicht toepasbaar op verschillende schaalniveaus

4. Routes voor maken van structurerende keuzes over het energiesysteem

Route 1 – Structurerende keuzes maken in de Energievisie

In deze route bevat de energievisie niet alleen een toekomstbeeld en leidende principes, maar ook structurerende keuzes over het toekomstige energiesysteem. Deze keuzes kunnen doorwerken in andere beleidsuitwerkingen, zoals sectoraal beleid, en ruimtelijk via het omgevingsrecht en de bijbehorende instrumenten.

Via de instrumenten onder de Omgevingswet vindt een integrale weging plaats op ruimtelijke en omgevingseffecten. Dit kan leiden tot aanpassingen en aanscherpingen van de keuzes in de energievisie.

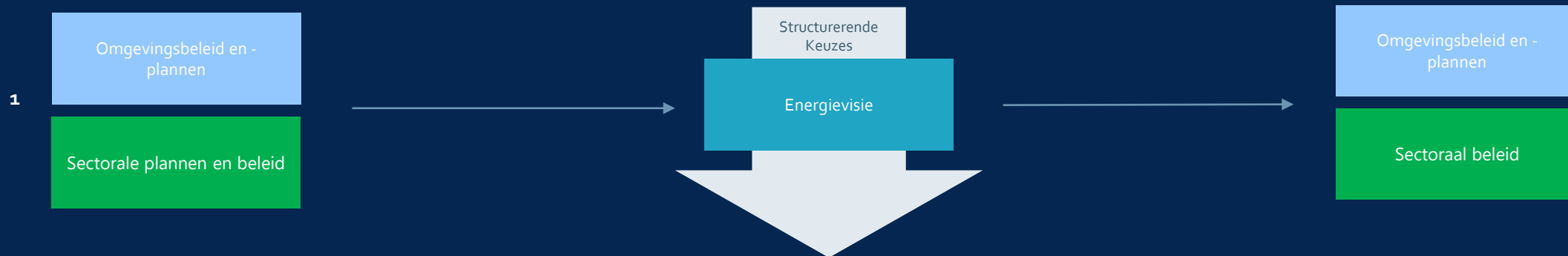
Voordelen

- **Focus op energiebeleid:** De energievisie bevat energiesysteem-keuzes die zowel energie- en klimaatdoelen als bredere maatschappelijke doelen, zoals woningbouw, ondersteunen. Hiermee wordt versnippering voorkomen en ontstaat een *basis* voor uitwerking in sectoraal en ruimtelijk beleid.

- **Flexibiliteit en wendbaarheid:** De energievisie kan zelfstandig worden aangepast en geactualiseerd om in te spelen op veranderingen in het energiesysteem. Dit maakt het proces wendbaarder. Het voorkomt ook dat bijstellingen in andere beleidskaders direct vertraging veroorzaken

Nadelen

- **Inzicht in effecten komt later:** De precieze effecten van keuzes op bijvoorbeeld milieu, ecologie, betaalbaarheid etc., worden pas zichtbaar bij doorvertaling naar omgevingsbeleid en sectoraal beleid, wat het risico vergroot dat energiesysteem-keuzes later niet haalbaar blijken en/of moeten worden bijgesteld.

4. Routes voor maken van structurerende keuzes over het energiesysteem

Route 2.a – Structurerende keuzes maken in de Omgevingsvisie

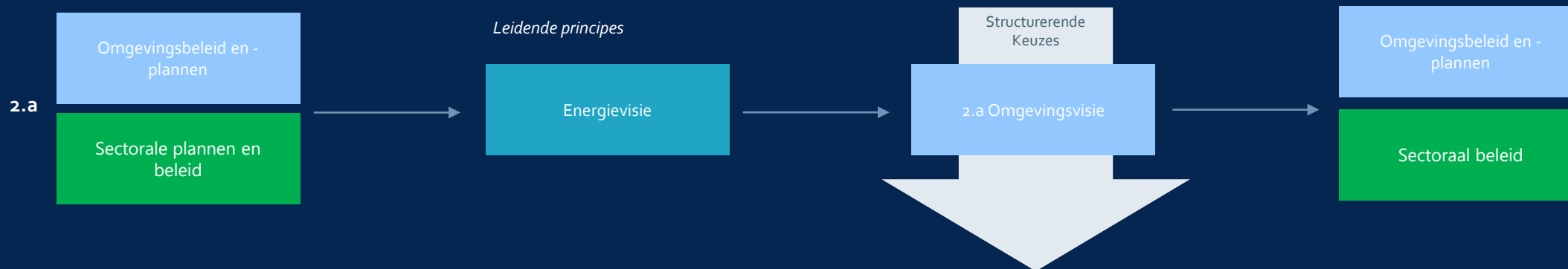
In deze route is de energievisie inventariserend en/of agenderend. De energievisie vormt een bouwsteen voor de omgevingsvisie waarin energiesysteem-vraagstukken in samenhang worden bekeken met andere (ruimtelijke) thema's, zoals bodem en water. Dit leidt tot een langetermijnvisie op de fysieke leefomgeving.

Voordelen:

- **Integrale benadering:** door energiegerelateerde keuzes in de omgevingsvisie op te nemen, worden deze direct in een breder kader geplaatst dat rekening houdt met ruimtelijke ordening, milieu, leefbaarheid en duurzaamheid
- **Efficiëntie in besluitvorming:** als de energievisie in de omgevingsvisie is opgenomen kan de besluitvorming efficiënter verlopen omdat alle aspecten van de leefomgeving gezamenlijk worden afgewogen.

Nadelen

- **Langere doorlooptijd:** de omgevingsvisie is een breed en complex document dat veel aspecten van de leefomgeving omvat. Het integreren van energiebeleidsdoelen hierin kan meer tijd kosten en vertraging veroorzaken.
- **Risico op minder focus op energie:** in een breed document zoals de omgevingsvisie kunnen specifieke energie- en klimaatdoelen minder prominent worden, waardoor ze mogelijk niet de nodige aandacht krijgen.

4. Routes voor maken van structurerende keuzes over het energiesysteem

Route 2.b – Structurerende keuzes maken in een Programma

In deze route wordt de energievisie als uitgangspunt genomen en verder uitgewerkt in een programma dat zich specifiek richt op energie- en klimaatvraagstukken. Dit programma biedt een kader voor de uitvoering van de energievisie, vaak met concrete maatregelen, tijdspaden en uitvoeringsmethodieken. Dit is een slag concreter dan de route via de omgevingsvisie waardoor strategie en projecten met elkaar verbonden worden.

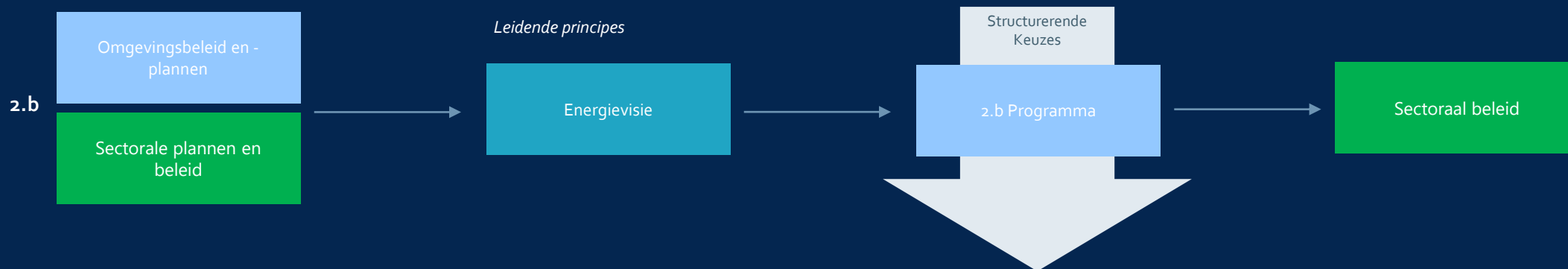
Voordelen

- **Focus op energie:** een programma biedt ruimte om energie- en klimaatdoelen specifiek en gedetailleerd uit te werken.
- **Concreet uitvoeringskader:** in tegenstelling tot een omgevingsvisie, is een programma vaak gericht op concrete maatregelen waardoor het actiegericht is en bijdraagt aan haalbare en meetbare resultaten.

- **Versnelling:** doordat een programma zich richt op specifieke thema's en/of gebieden, kan het sneller worden ontwikkeld en vastgesteld dan een volledige omgevingsvisie.

Nadelen

- **Risico op minder integrale benadering:** energiebeleid wordt mogelijk losgekoppeld van bredere thema's zoals ruimtelijke ordening, waterbeheer en biodiversiteit, wat kan leiden tot een minder integrale aanpak van de leefomgeving ten opzichte van route 2.a
- **Risico op versnippering beleid:** wanneer meerdere gebiedsgerichte en/of thematische programma's naast elkaar bestaan (bijvoorbeeld voor water, energie en mobiliteit), kan de besluitvorming versnipperd raken, met mogelijk prioriteiten en planningen die niet zijn uitgelijnd. Dit vraagt om aanvullende monitoring en afstemming.

4. Routes voor maken van structurerende keuzes over het energiesysteem

Route 3 – Structurerende keuzes maken in het sectoraal beleid

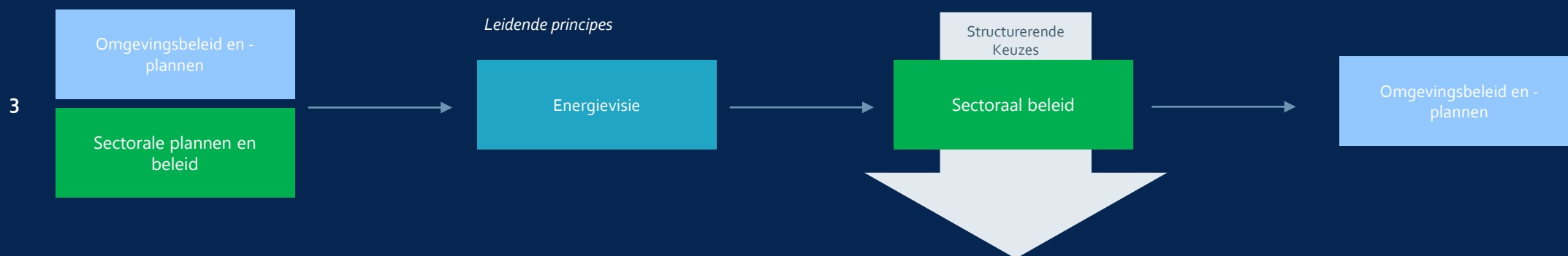
In deze route is de energievisie inventariserend en/of agenderend. In losstaande sectorale beleidssporen worden vervolgens (mede op basis van de energievisie) structurerende keuzes gemaakt die richting geven aan het energiesysteem. Denk bijvoorbeeld aan beleid gericht op de stimulering van energy hubs, de verduurzaming van bedrijventerreinen of de realisatie van duurzame mobiliteit.

Voordelen

- **Specialisatie en diepgang:** deze route biedt de mogelijkheid om sectorale expertise volledig te benutten voor specifieke uitdagingen binnen het energiesysteem.
- **Snelheid en flexibiliteit:** sectorale beleidsvorming kan vaak sneller reageren op veranderingen in technologie en marktomstandigheden dan omgevingsvisie/omgevingsplannen, wat gunstig kan zijn voor de dynamische energiemarkt.

Nadelen

- **Minder integrale benadering:** omdat sectoraal beleid vaak op één specifiek domein is gericht, kan dit ten koste gaan van een integrale benadering. Dit kan leiden tot conflicten met andere belangen, zoals ruimtelijke ordening, natuurbehoud en leefbaarheid.
- **Uitdagingen in afstemming:** het sectorale beleid moet uiteindelijk wel worden afgestemd op de omgevingsvisie en omgevingsplannen, wat kan leiden tot extra coördinatiekosten en complexiteit.

5. Beleidsdoorwerking Energievisie – Hulpmiddel

Zoals in deze bouwsteen is behandeld, vragen onderwerpen en keuzes uit de energievisie om verdere uitwerking en besluitvorming. Dit gebeurt onder andere in de vorm van projecten in de pMIEK en verdere uitwerking in (provinciaal en gemeentelijk) RO beleid en/of in (ander) sectoraal beleid.

Toelichting op hulpmiddel

Onderstaande kader met vragen kan helpen bij het bepalen wat een handige route is voor de beleidsdoorwerking van onderwerpen uit de (concept-)energievisie in RO beleid en/of in sectoraal beleid. De vragenlijst kan per onderwerp/keuze uit de energievisie worden ingevuld.

Door onderstaande vragen te beantwoorden wordt per onderwerp uit de energievisie duidelijk welke verdere uitwerking nodig is, op welk schaalniveau dit moet gebeuren, in welk beleid dit kan landen en met welke expertise en partijen de beleidsdoorwerking wordt vormgegeven. Eerder is door Netbeheer Nederland het Pyramide-model ontwikkeld die eveneens kan helpen bij het bepalen van de verdere beleidsdoorwerking van de energievisie. Op de volgende pagina zijn twee voorbeelden uitgewerkt; toepassing van onderstaande vragen op een specifieke keuze en een voorbeeld met daarin een overzicht van meerdere keuzes en bijbehorende beleidsdoorwerking en tijdspad. Beide voorbeelden zijn illustratief, het is niet zo dat de uitwerking in de voorbeelden de enige juiste uitwerking vormt.

Hulpmiddel doorvertaling keuzes/vraagstukken uit energievisie

1. **Sturing:** hoe sturend wil je zijn op het desbetreffende vraagstuk (vanuit rijk/provincie/gemeente)?
2. **Schaalniveau:** op welk schaalniveau (rijk/provincie/gemeente) zou je het vraagstuk/de keuze verder willen uitwerken/reguleren?
3. **Uitwerking:** welke verdere uitwerking is nodig? Denk zaken zoals locaties aanwijzen, inzicht in technische uitwerking/organisatie/proces of specifieke voorwaarden stellen?
4. **Instrumentering:** in wat voor beleidsstuk (bestaand/nieuw) en/of in wat voor regels zou je deze keuze willen vastleggen?
5. **Opties:** ontstaat er één duidelijke route voor verdere uitwerking of zijn meerdere routes denkbaar?
6. **Keuze:** welke route kies je en waarom?
7. **Rollen en expertises:** vanuit welke organisaties en met behulp van welke expertise wordt de systeemkeuze verder uitgewerkt en hoe organiseer je dat de juiste disciplines worden betrokken?

6. Beleidsdoorwerking Energievisie – Voorbeeld

Vragen	Voorbeeld antwoorden
<u>Onderwerp/systeemkeuze</u>	Nieuwe grootverbruikers van elektriciteit voorzien in hun eigen energiebehoefte. Als dat niet mogelijk is, dan vestigen ze zich in “energieclusters”
1) Sturing hoe sturend wil je zijn op het desbetreffende vraagstuk (vanuit rijk/provincie/gemeente)?	Sturend, want gelet op netcongestie-probleem worden groeilocaties aangewezen, zodat verzwaring energie-infrastructuur doelmatiger kan.
2) Schaalniveau op welk schaalniveau (rijk/provincie/gemeente) zou je het vraagstuk/de keuze verder uitwerken/reguleren?	Rijksoverheid, provincies en gemeenten, afhankelijk van de grootte, locatie en belang van de clusters. Onder de Omgevingswet geldt het uitgangspunt ‘decentraal tenzij’.
3) Uitwerking welke verdere uitwerking is nodig? Denk zaken zoals locaties aanwijzen, inzicht in technische uitwerking/organisatie/proces of specifieke voorwaarden stellen?	- Aanscherpen van vestigingsbeleid voor specifieke gebieden - Aanwijzen “energieclusters” bedoeld voor groei - In beeld brengen van benodigde ruimte voor clusters om te groeien en eventuele milieu- en leefomgevingsimpact - Middelen beschikbaar stellen voor ondersteuning bij voorzien in eigen energiebehoefte buiten energieclusters - Nadenken over voorwaarden stellen zoals deelname aan congestiemanagement, bijdragen aan duurzame opwek etc. - Onrendabele top slimme oplossingen (financiering)
4) Instrumentering in wat voor beleidsstuk (bestaand/nieuw) en/of in wat voor regels zou je deze systeemkeuze verder uitwerken?	Energievisie en omgevingsvisie. De regels voor vestiging en infrastructuur kunnen in sectorale plannen worden uitgewerkt.

6. Beleidsdoorwerking Energievisie – Voorbeeld

Vragen	Voorbeeld antwoorden
5) Opties ontstaat er één duidelijke route voor verdere uitwerking of zijn meerdere routes denkbaar?	- Route 1: De verplichting voor grootverbruikers om zelfvoorzienend te zijn of zich in clusters te vestigen, kan worden opgenomen in de energievisie. Bij de beleidsdoorwerking onder de omgevingswet, dienen dan ook locaties worden aangewezen. Via de omgevingsverordening (provincie) of omgevingsplannen (gemeentes) wordt deze keuze verder uitgewerkt in regels. - Route 2: Deze systeemkeuze kan worden geïntegreerd in de omgevingsvisie van provincie en gemeentes waar industriële clusters bestaan/zijn gepland, zodat de keuze samenvalt met andere RO eisen. - Route 3: Uitwerken van de keuze in een sectoraal beleidsspoor met nadruk op ontwikkeling van bedrijvigheid en industrie.
6) Keuze welke route kies je en waarom?	Bijvoorbeeld route 1: op basis van inzichten in het energiesysteem, wordt deze structurerende keuze opgenomen in de energievisie. Benodigde uitwerking voor grote clusters (zie onder punt 3) vindt plaats in een provinciaal sectoraal beleidsplan. In de omgevingsverordening en/of in omgevingsplannen kunnen regels worden opgenomen.
7) Rollen en expertises vanuit welke organisaties en met behulp van welke expertise wordt de systeemkeuze verder uitgewerkt en hoe organiseer je dat de juiste disciplines worden betrokken?	Betrokkenheid van TenneT en regionale netbeheerders om de uitbreiding van het hoogspanningsnet in clusters te prioriteren (pMIEK) en plannen is gewenst. Beleidsadviseurs, planologen en adviseur economische zaken van gemeentes en provincie aan tafel om verankering in de omgevingsvisie te organiseren en sectoraal beleid op te stellen, om zicht te hebben op economische ontwikkelingen en vestigingsklimaat en om te borgen dat clusters benodigde ruimte en voorzieningen hebben om te groeien.

6. Beleidsdoorwerking Energievisie – Voorbeeld

Als is bepaald hoe beleidsdoorwerking van verschillende onderwerpen en keuzes uit de energievisie wordt vormgegeven, kan hiervan een overzicht worden ontwikkeld. Een overzichtstabel waarin leidende principes en keuzes uit de energievisie zijn opgenomen, inclusief route voor verdere beleidsdoorwerking, actiehouders en

bijbehorende tijdsplan schept duidelijkheid aan betrokkenen en belanghebbenden. Hieronder is ter illustratie een uitsnede van de tabel opgenomen.

Keuze uit energievisie	Beleidsdoorwerking	Organisatie	Tijdsplan
<i>Warmte</i>			
Inzetten op collectieve warmteoplossingen boven individuele all-electric oplossingen, gecombineerd met isolatie en warmte- (en koude-) opslag	Provinciale omgevingsvisie & evt. provinciale omgevingsverordening (verankeren keuze)	Provincie	2026
	Regionale Structuur Warmte (vastleggen voorkeur voor collectieve oplossingen)	RES-Regio's	Bij herijking RES
Maximaal gebruik maken van de aanwezige warmtepotentie	Warmteprogramma's (verankeren keuze voor collectief in warmteprogramma)	Gemeenten	2026
	Wijkplannen (warmtevoorziening vastleggen per wijk/buurt/gebied)	Gemeenten	Verschilt per wijk
<i>Waterstof</i>			
Regio X als prioritaire locatie voor de aftakking op Waterstofnetwerk Nederland, met een regionaal distributienetwerk	Planvorming Waterstofnetwerk Nederland (opname aftakkingen)	Hynetwork (dochter van Gasunie)	ntb
Verkenning mogelijkheden waterstof in regio Y en Z als mogelijke toekomstige locaties voor aftakking van Waterstofnetwerk Nederland	Studie/aanleg regionaal distributienetwerk waterstof	besluitvorming volgt nog	ntb
Er is alleen ruimte voor het realiseren van lokale waterstofproductie als er geen negatieve (en bij voorkeur een positieve) impact is op het elektriciteitsnet	Provinciale omgevingsvisie & evt. provinciale omgevingsverordening (verankeren keuze)	Provincie	2026
Energietoets voor besluitvorming over waterstofproductie	Provinciale omgevingsvisie & omgevingsverordening	Provincie	2025
	Procedure energietoets	Liander, TenneT, Provincie	2025

Figuur 2. Voorbeeld overzichtstabel beleidsdoorwerking energievisie

